

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคาดหวังและการดูแลแบบประคับประคองที่ได้รับตามการรับรู้ของผู้ดูแลผู้ป่วยเอดส์ระยะสุดท้าย ที่ให้การดูแลผู้ป่วยเอดส์ระยะสุดท้ายที่เข้ามานอนพักรักษาในโรงพยาบาลของรัฐในจังหวัดสงขลา โดยเก็บข้อมูลระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2546 ถึง เดือน มิถุนายน 2547 มีวิธีดำเนินการศึกษาดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือผู้ดูแลที่ให้การดูแลผู้ป่วยผู้ป่วยเอดส์ระยะสุดท้ายที่เข้ามานอนพักรักษาในโรงพยาบาลของรัฐในจังหวัดสงขลา

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ดูแลที่ให้การดูแลผู้ป่วยผู้ป่วยเอดส์ระยะสุดท้ายที่เข้ามานอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาลของรัฐในจังหวัดสงขลา ระหว่าง เดือน พฤศจิกายน 2546 ถึง เดือนมิถุนายน 2547 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ตาราง power analysis โดยตั้งค่าอำนาจทดสอบ (power of test) ที่ .80 (นวลอนงค์, 2544) เลือกขนาดของความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่ต้องการที่จะศึกษา (effect size) ที่ระดับ .50 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 63 ราย (Polit & Hungler, 1999) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 64 ราย นำมาหาค่าขนาดของความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (effect size) ได้เท่ากับ .77 และวิเคราะห์อำนาจทดสอบจากตารางที่มีระดับความเชื่อมั่น 0.05 ได้ค่าอำนาจทดสอบ (power of test) เท่ากับ .97 (Lipsea, 1990) ซึ่งเป็นที่น่าเชื่อถือได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีขนาดที่เพียงพอและเหมาะสม โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ดูแล ผู้ป่วยเอดส์ระยะสุดท้ายแบบเจาะจง (purposive sampling) กำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูลดังนี้ คือ

1. เป็นที่ยอมรับในกลุ่มญาติหรือผู้ป่วยว่า เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและเป็นผู้ดูแลผู้ป่วยต่อเนื่องสม่ำเสมอเป็นเวลานานอย่างน้อย 1 เดือน โดยไม่หวังค่าตอบแทนที่เป็นค่าจ้างหรือรางวัล
2. เป็นผู้ดูแลผู้ป่วยเอดส์ระยะสุดท้ายตามคำนิยามของผู้ป่วยเอดส์ระยะสุดท้าย (KPS score น้อยกว่า 50) ที่ทราบผลการวินิจฉัยของแพทย์ว่าผู้ป่วยติดเชื้อเอชไอวี และรับรู้ผู้ป่วยอยู่ในระยะสุดท้าย

3. มีความสามารถในการเข้าใจภาษาไทย และสื่อสารโดยการพูดได้
4. เป็นผู้ให้การดูแลผู้ป่วยเอดส์ระยะสุดท้ายระหว่างพักรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล อย่างน้อย 2 วัน
5. สมารถใจที่จะให้ข้อมูลในการตอบแบบสัมภาษณ์

สถานที่เก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเฉพาะในโรงพยาบาลของรัฐในจังหวัดสงขลา โดยไม่ได้เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างในโรงพยาบาลของมหาวิทยาลัย เนื่องจากสถิติการเข้ารับการรักษา พบว่ากลุ่มผู้ป่วยโรคเอดส์ระยะสุดท้ายที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลของมหาวิทยาลัยมีจำนวนน้อย เนื่องจากการส่งต่อผู้ป่วยภายใต้ระบบประกันสุขภาพเป็นการส่งต่อภายใต้สังกัดกระทรวงสาธารณสุขก่อน จากการศึกษาที่ผู้ป่วยโรคเอดส์ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง และใช้บัตรประกันสุขภาพในการรักษาพยาบาล ผู้ป่วยเอดส์จึงเข้าสู่ระบบประกันสุขภาพภายใต้โรงพยาบาลกำกับโรงพยาบาลของรัฐมากกว่า นอกจากนี้ด้วยระเบียบของโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ไม่อนุญาตให้ญาติเฝ้าดูแลผู้ป่วยขณะพักรักษาในโรงพยาบาล จากปัจจัยเหล่านี้ผู้วิจัยจึงกำหนดสถานที่เก็บรวบรวมข้อมูลเฉพาะเป็นโรงพยาบาลภายใต้กำกับของรัฐ โดยเก็บข้อมูลในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิ โรงพยาบาลจังหวัด และโรงพยาบาลชุมชนของจังหวัดสงขลา 4 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคาดหวังและการดูแลแบบประคับประคองตามการรับรู้ของผู้ดูแลผู้ป่วยเอดส์ระยะสุดท้าย ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดการดูแลแบบประคับประคองขององค์การอนามัยโลก ศึกษาจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ดูแล ได้แก่ เพศ อายุ สภาพสมรรถส ศาสนา อาชีพ ระดับการศึกษา ภูมิฐานะ รายได้ของครอบครัว ความเพียงพอของรายได้ สิทธิบัตร ระยะเวลาที่ทราบว่าผู้ป่วยติดเชื้อ ความสัมพันธ์กับผู้ป่วย ประสบการณ์ให้การดูแลผู้ป่วยที่ต้องเข้านอนพักรักษาในโรงพยาบาล ระยะเวลาที่ดูแลผู้ป่วยรายนี้ที่บ้าน ที่โรงพยาบาล และ ความถี่ในการดูแล จำนวน 19 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคาดหวังการดูแลของผู้ดูแลผู้ป่วยเอดส์ระยะสุดท้าย จำนวน 55 ข้อ ประกอบด้วยความคาดหวัง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกายจำนวน 14 ข้อ ด้านจิตใจจำนวน 15 ข้อ ด้านสังคมเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมจำนวน 12 ข้อ และด้านจิตวิญญาณจำนวน 14 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดูแลแบบประคับประคองที่ได้รับตามการรับรู้ของผู้ดูแล ผู้ป่วยเอดส์ระยะสุดท้าย จำนวน 55 ข้อ ประกอบด้วย การดูแลแบบประคับประคอง 4 ด้าน คือ ด้าน ร่างกายจำนวน 14 ข้อ ด้านจิตใจจำนวน 15 ข้อ ด้านสังคมเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมจำนวน 12 ข้อ และด้านจิตวิญญาณจำนวน 14 ข้อ

ลักษณะของแบบสัมภาษณ์เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) 4 ระดับ โดยมี เกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้

ไม่คาดหวัง /ไม่ได้รับการดูแล	เทียบกับระดับคะแนนเท่ากับ 0
คาดหวังน้อย/ ได้รับการดูแลน้อย	เทียบกับระดับคะแนนเท่ากับ 1
คาดหวังปานกลาง/ ได้รับการดูแลปานกลาง	เทียบกับระดับคะแนนเท่ากับ 2
คาดหวังมาก/ ได้รับการดูแลมาก	เทียบกับระดับคะแนนเท่ากับ 3

การแปลความหมายของคะแนนความคาดหวัง/การดูแลแบบประคับประคองที่ได้รับใช้หลักหา ค่าสัมบูรณ์ของคะแนน (absolutely method) โดยแบ่งคะแนนเป็น 4 ระดับคือ (วิเชียร, 2538)

คะแนนเฉลี่ย	การแปลผล
2.45 – 3.00	คาดหวังมาก/ ได้รับการดูแลมาก
1.45 – 2.44	คาดหวังปานกลาง/ ได้รับการดูแลปานกลาง
0.45 – 1.44	คาดหวังน้อย/ ได้รับการดูแลน้อย
0.00 – 0.44	ไม่คาดหวัง /ไม่ได้รับการดูแล

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับความคาดหวังหรือความต้องการ และการดูแลแบบ ประคับประคองที่ได้รับนอกเหนือไปจากแบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3

เนื่องจากการใช้แบบสัมภาษณ์เป็นคำถามเชิงโครงสร้าง ซึ่งมีเป้าหมายที่แน่นอน ชัดเจนใน การสัมภาษณ์ และกลุ่มตัวอย่างสามารถตอบได้ตรงประเด็นตามวัตถุประสงค์ของผู้วิจัย แต่จะทำให้ กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถตอบได้อย่างอิสระ ผู้วิจัยไม่สามารถได้รายละเอียดที่ลึกซึ้ง และจะเป็นคำถาม นำได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีคำถามปลายเปิดไว้ตอนท้ายของแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้เพิ่มเติม ความคาดหวัง ความต้องการ สะท้อนเกี่ยวกับการดูแลที่ได้รับที่ไม่ครอบคลุมในแบบสัมภาษณ์

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

โดยการหาความตรงตามเนื้อหา และความเที่ยงของเครื่องมือมีขั้นตอนดังนี้

1. การหาความตรงด้านเนื้อหาของเครื่องมือ (content validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลโรคเอดส์จากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 1 ท่าน อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลแบบประคับประคอง (palliative care) 1 ท่าน แพทย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลรักษาผู้ป่วยเอดส์ 1 ท่าน แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลแบบประคับประคอง 1 ท่าน และพยาบาลผู้มีประสบการณ์ในการให้การดูแลผู้ป่วยโรคเอดส์ 1 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยการแก้ไขและเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้น ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขปรับปรุงจนตามข้อคิดเห็นและเสนอแนะ ก่อนนำไปหาความเที่ยงของแบบ สัมภาษณ์

2. การหาความเที่ยงของเครื่องมือ (reliability) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่หาความตรง ด้านเนื้อหาไปทดสอบใช้กับผู้ดูแลผู้ป่วยเอดส์ระยะสุดท้ายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่โรงพยาบาลสงขลาจำนวน 10 ราย หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาหาความสอดคล้องภายในโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's coefficient alpha) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้ค่าความเที่ยงของความคาดหวังและการดูแลแบบประคับประคองตามการรับรู้ เท่ากับ .96 และ .94 ตามลำดับ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 เสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์ที่ผ่านการพิจารณาแล้ว ให้คณะกรรมการประเมินงานวิจัยด้านจริยธรรม คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับจริยธรรมในการวิจัย

1.2 ทำหนังสือผ่านคนปดี คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลของรัฐในจังหวัดสงขลาจำนวน 16 แห่ง เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3 ภายหลังจากได้รับหนังสืออนุมัติจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลของรัฐในจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย และพยาบาลประจำหอผู้ป่วยที่รับผิดชอบดูแลผู้ป่วยเอดส์ เพื่อแนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความร่วมมือเป็นสื่อกลางหรือการติดต่อกับผู้ดูแลผู้ป่วยเอดส์ระยะสุดท้าย โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

2. ขั้นตอนดำเนินการ

2.1 ผู้วิจัยตรวจสอบรายชื่อผู้ป่วยเอดส์ทุกรายที่เข้าพักรักษาตัวในหอผู้ป่วยตั้งแต่ 2 วันขึ้นไป และสอบถามพยาบาลประจำหอผู้ป่วยถึงอาการของผู้ป่วย และความสามารถในการทำ กิจกรรมประจำวันของผู้ป่วยเมื่อได้คุณสมบัติผู้ป่วยตามเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยจึงสอบถามถึงบุคคลที่เป็นผู้ให้การดูแลผู้ป่วยเป็นหลักขณะพักรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล โดยมีคุณสมบัติตามที่กำหนด

2.2 เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนด ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากพยาบาลวิชาชีพประจำหอผู้ป่วยเพื่อเป็นสื่อกลางในการขอเก็บข้อมูล โดยให้พยาบาลบอกถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยแก่กลุ่มตัวอย่าง และขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ผู้วิจัยขอสัมภาษณ์ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างอาจไม่พร้อมที่จะให้ข้อมูลในขณะนั้น หรือไม่ต้องการเปิดเผยตนเองเพราะกลัวการถูกรังเกียจจากผู้อื่นจึงอาจไม่ได้รับความยินยอมในการให้สัมภาษณ์ได้ เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมให้ความร่วมมือพยาบาลวิชาชีพประจำหอผู้ป่วยจึงแนะนำตัวผู้วิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง

2.3 ผู้วิจัยแนะนำตัวเองและสร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มตัวอย่าง โดยการเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างที่มี ตราบาป (Stigma) ผู้วิจัยจะแสดงให้เขาารู้สึกไว้วางใจเพื่อให้เกิดความเต็มใจให้ร่วมมือในการเก็บข้อมูลและกล้าเปิดเผยความคิด ความต้องการได้ โดยการสร้างสัมพันธภาพด้วยท่าทีที่เป็นมิตร ไม่แสดงท่าทางรังเกียจ มีทัศนคติที่ดี คือมีความต้องการช่วยเหลือ มีความเห็นอกเห็นใจ แสดงความเข้าใจ เห็นใจ โดยทั้งสีหน้าและท่าทาง เป็นผู้ฟังที่ดี โดยฟังอย่างใส่ใจ และตั้งใจ ให้ความมั่นใจในการรักษาความลับและละสถานที่พูดคุยกควรเป็นที่ปลอดส่วนมิดชิด จากนั้นจึงสอบถามถึงการรับรู้ในเรื่องอาการและการพยากรณ์โรคของผู้ป่วย เมื่อทราบว่ากลุ่มตัวอย่างรับรู้ผู้ป่วยอยู่ในระยะสุดท้าย ผู้วิจัยจึงชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยและขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อทำวิจัย โดยชี้แจงให้ทราบว่ากำลังศึกษาเรื่องความคาดหวังและการดูแลแบบประคับประคองที่ได้รับตามการรับรู้ของผู้ดูแลผู้ป่วยเอดส์ระยะสุดท้าย เมื่อผู้ให้ข้อมูลยินดีในการเข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยบันทึกการตอบตกลงในใบยินยอมการเข้าร่วมวิจัย (ภาคผนวก ค) โดยให้ความมั่นใจแก่ผู้ดูแลถึงการพิทักษ์สิทธิของผู้ป่วยและผู้ให้ข้อมูล (ภาคผนวก ง) คำนี้ถึงจรรยาบรรณของนักวิจัยและการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลดังนี้ผู้ให้ข้อมูลสามารถยกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบต่อการใช้บริการแต่อย่างใด ข้อมูลที่ได้มาจะเป็นความลับ ไม่เปิดเผยข้อมูลให้ผิดไปจากความเป็นจริง ข้อมูลที่ได้มานำมาใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น จะไม่ระบุชื่อนามสกุล และที่อยู่ของผู้ป่วยและผู้ให้ข้อมูล และไม่ให้เกิดความเสียหายใดๆแก่ผู้ป่วย ผู้ให้ข้อมูลและบุคคลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

2.4 เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดีเข้าร่วมในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดย ผู้วิจัยจะเชิญผู้ดูแลมายังบริเวณที่เหมาะสมคือห้องประชุมปรึกษาของหอผู้ป่วยที่มิดชิด จากนั้นจึงสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามทีละข้อและให้เลือกตอบในข้อที่ต้องการ โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์

ประมาณ 1 ชั่วโมง ขณะสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มตัวอย่างจะพยายามพูดคุยและระบายถึงความเครียดที่มีอยู่ ขอคำปรึกษาในเรื่องต่างๆ แต่สามารถตอบแบบสัมภาษณ์ได้สั้นๆ โดยไม่เกิดเหตุการณ์ที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกอึดอัดหรือแสดงอาการไม่ยอมตอบตามที่สัมภาษณ์ และขณะตอบแบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจะแสดงถึงการห่วงใยผู้ป่วยโดยจะขอตัวไปดูแลผู้ป่วยเป็นระยะๆ แล้วจึงกลับมาตอบแบบสัมภาษณ์ใหม่จนเสร็จสิ้นด้วยความเต็มใจ

2.5 เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณและพูดคุยให้กำลังใจแก่กลุ่มตัวอย่าง และเสนอความช่วยเหลือในกรณีที่สามารถให้การช่วยเหลือได้ตามบทบาทหน้าที่ จึงเดินทางไปส่งกลุ่มตัวอย่างที่เตียงผู้ป่วย

2.6 ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของแบบสอบถาม เพื่อนำไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ดูแลผู้ป่วยเอดส์ระยะสุดท้าย วิเคราะห์โดยการแจกแจงค่าความถี่และค่าร้อยละ

2. ข้อมูลที่เกี่ยวกับความคาดหวังและการดูแลแบบประคับประคองที่ได้รับของผู้ดูแลผู้ป่วยเอดส์ระยะสุดท้าย โดยวิเคราะห์เป็นรายข้อ รายด้าน โดยการแจกแจงค่าความถี่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. เปรียบเทียบคะแนนของความคาดหวังและการดูแลแบบประคับประคองที่ได้รับตามการรับรู้ของผู้ดูแลผู้ป่วยเอดส์ระยะสุดท้าย ตามรายข้อ รายด้านโดยใช้ทดสอบค่าเฉลี่ยด้วยค่าที่ (paired t-test)

4. ในส่วนของคำถามปลายเปิด เป็นการจัดกลุ่มข้อมูล ความเหมือนความต่างและคิดเป็นความถี่ ร้อยละ